

ΠΩΣ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΣΤΕΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (της Βαντάνα Σίβα)

Η εμμονή με την ανάπτυξη έχει επισκιάσει την ανησυχία μας για την αειφορία, τη δικαιοσύνη και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Αλλά οι άνθρωποι δεν είναι μιας χρήσης – η αξία της ζωής βρίσκεται έξω από την οικονομική ανάπτυξη.

Η απεριόριστη ανάπτυξη είναι το όνειρο των επιχειρήσεων, των οικονομολόγων και των πολιτικών. Θεωρείται ως ένα μέτρο προόδου. Ως αποτέλεσμα, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), το οποίο υποτίθεται ότι μετρά τον πλούτο των εθνών, έχει αναδειχθεί ως ο πιο ισχυρός αριθμός και η κυρίαρχη αντίληψη στην εποχή μας. Ωστόσο, η οικονομική ανάπτυξη κρύβει τη φτώχεια που δημιουργεί μέσα από την καταστροφή της φύσης, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε κοινότητες που στερούνται την ικανότητα να ικανοποιούν τις ανάγκες τους.

Η έννοια της ανάπτυξης προτάθηκε ως μέτρο για την κινητοποίηση πόρων κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Το ΑΕΠ βασίζεται στη δημιουργία ενός τεχνητού και πλασματικού ορίου, που υποθέτει ότι αν παράγεις ό,τι καταναλώνεις δεν παράγεις. Με αποτέλεσμα, η «ανάπτυξη» να μετράει τη μετατροπή της φύσης σε μετρητά και των αγαθών σε εμπορεύματα.

Έτσι, οι καταπληκτικοί κύκλοι της φύσης που ανανεώνουν το νερό και τα θρεπτικά συστατικά ορίζονται ως μη παραγωγικοί. Σύμφωνα

μ'αυτό το μοντέλο ανάπτυξης οι χωρικοί του κόσμου, οι οποίοι παρέχουν το 72% των τροφίμων, δεν παράγουν. Ούτε οι γυναίκες που καλλιεργούν ή κάνουν τις περισσότερες δουλειές στο σπίτι δεν ταιριάζουν σ'αυτό το μοντέλο.

Το νερό ως αγαθό είναι διαθέσιμο ελεύθερα για όλους, προστατεύεται από όλους και διατίθεται σε όλους. Παρ'όλ'αυτά δεν δημιουργεί ανάπτυξη. Αλλά όταν η Coca-Cola ιδρύει ένα εργοστάσιο, αντλεί το νερό και το εμφιαλώνει σε πλαστικά μπουκάλια τότε η οικονομία αναπτύσσεται. Αλλά αυτή η ανάπτυξη βασίζεται στη δημιουργία φτώχειας για τη φύση και για τις τοπικές κοινότητες. Όταν το νερό αντλείται πέρα από την ικανότητα της φύσης να το ανανεώνει και να το επαναφορτίζει τότε προκαλείται λειψυδρία. Οι γυναίκες αναγκάζονται να περπατήσουν μεγαλύτερες αποστάσεις ψάχνοντας για πόσιμο νερό. Στο χωριό Plachimada στην Kerala όταν η διαδρομή για το νερό έφτασε τα 10 χιλιόμετρα, οι γυναίκες της τοπικής φυλής Mayilamma είπαν «ως εδώ και μη παρέκει». Το κίνημα που ξεκίνησαν οι γυναίκες οδήγησε σταδιακά στο κλείσιμο του εργοστασίου.

Στο ίδιο πνεύμα, η εξέλιξη μας προίκισε με τους σπόρους. Οι αγρότες τους επέλεξαν, τους αναπαρήγαγαν και τους διαφοροποιούσαν, είναι η βάση της παραγωγής τροφής. Ένας σπόρος που ανανεώνεται και πολλαπλασιάζεται παράγει σπόρους για την επόμενη καλλιεργητική περίοδο, όπως επίσης παράγει και φαγητό. Παρ'όλ'αυτά οι σπόροι που αναπαράγονται και διατηρούνται από τους αγρότες δεν θεωρείται ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη. Δημιουργούν και ανανεώνουν τη ζωή, αλλά δεν οδηγούν σε κέρδη. Η ανάπτυξη ξεκινάει όταν οι σπόροι τροποποιούνται, πατεντάρονται και κλειδώνονται γενετικά εξαναγκάζοντας τους αγρότες να αγοράσουν περισσότερους σε κάθε καλλιεργητική περίοδο.

Η φύση φτωχαίνει, η βιοποικιλότητα διαβρώνεται και μια ανοιχτή ελεύθερη πηγή μετατρέπεται σε πατενταρισμένο εμπόρευμα. Η αγορά σπόρων κάθε χρόνο είναι η συνταγή που οδηγεί τους φτωχούς αγρότες της Ινδίας στο χρέος. Και από τότε που τα

μονοπώλια εγκαθιδρύθηκαν, το χρέος των αγροτών αυξήθηκε. Περισσότεροι από 270.000 αγρότες στην Ινδία που πιάστηκαν στην παγίδα του χρέους αυτοκτόνησαν από το 1995.

Η φτώχεια εξαπλώνεται περισσότερο όταν ιδιωτικοποιούνται τα δημόσια συστήματα. Η ιδιωτικοποίηση του νερού, της ηλεκτρικής ενέργειας, της υγείας και της εκπαίδευσης πράγματι έχει δημιουργήσει ανάπτυξη λόγω του κέρδους. Αλλά παράλληλα δημιουργεί φτώχεια εξαναγκάζοντας τους ανθρώπους να ξοδεύουν πολλά χρήματα σε ό,τι ήταν πριν διαθέσιμο σε προσιτή τιμή ως δημόσιο αγαθό. Όταν κάθε πτυχή της ζωής γίνεται εμπορεύσιμο προϊόν, η ζωή γίνεται όλο και πιο ακριβή και οι άνθρωποι φτωχότεροι.

Τόσο η οικολογία όσο και τα οικονομικά προήλθαν από την ίδια ρίζα, «οίκος» την Ελληνική λέξη για το νοικοκυριό (σημείωση μεταφραστική: Η λέξη οίκος εμπεριέχει και την έννοια των ανθρώπων που απαρτίζουν τον οίκο, όπως τους προγόνους και τους απογόνους). Όσο τα οικονομικά εστίαζαν στο νοικοκυριό, αναγνώριζαν και σέβονταν τους φυσικούς πόρους και τα όρια της οικολογικής ανανέωσης. Εστίαζαν στην παροχή των βασικών ανθρώπινων αναγκών μέσα σ'αυτά τα όρια. Τα οικονομικά επειδή βασίζονταν στο νοικοκυριό ήταν γυναικο-κεντρικά. Σήμερα, τα οικονομικά διαχωρίζονται και αντιτίθενται και στις οικολογικές διεργασίες και στις βασικές ανάγκες. Ενώ η καταστροφή της φύσης δικαιολογείται με βάση την ανάπτυξη, η φτώχεια και οι στερήσεις έχουν αυξηθεί. Οδηγούν σε μη βιωσιμότητα και ταυτόχρονα είναι οικονομικώς άδικο.

Το κυρίαρχο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης έχει στην πραγματικότητα γίνει «κατά της ζωής». Όταν οι οικονομίες μετριούνται μόνο με όρους χρηματικής κίνησης, οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι. Και οι πλούσιοι μπορεί να είναι πλούσιοι σύμφωνα με τη νομισματική ορολογία αλλά είναι κι αυτοί φτωχοί μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος.

Εν τω μεταξύ, οι απαιτήσεις του σύγχρονου οικονομικού μοντέλου

οδηγούν σε πολέμους πόρων, πολέμους για το πετρέλαιο, πολέμους για το νερό, πολέμους για την τροφή. Υπάρχουν τρία επίπεδα βίας που εμπλέκονται στην μη βιώσιμη ανάπτυξη. Η πρώτη είναι η βία εναντίον της γης που εκφράζεται με την οικολογική κρίση. Η δεύτερη είναι η βία εναντίον των ανθρώπων που εκφράζεται με τη φτώχεια, την ανέχεια και τον εκτοπισμό. Η τρίτη είναι η βία του πολέμου και της σύγκρουσης, καθώς οι δυνατοί με τις αδηφάγες ορέξεις τους, πλησιάζουν τους πόρους που βρίσκονται σε άλλες κοινότητες και χώρες.

Η αύξηση της ροής του χρήματος μέσω του ΑΕΠ έχει πια διαχωριστεί από την πραγματική αξία, αλλά αυτοί που συσσωρεύουν οικονομικούς πόρους μπορούν μετά να διεκδικήσουν μερίδιο στους αληθινούς πόρους των ανθρώπων, τη γη και το νερό τους, τα δάση και τους σπόρους τους. Αυτή η δίψα τους οδηγεί στην τελευταία σταγόνα νερού και στο τελευταίο εκατοστό γης πάνω στον πλανήτη. Αυτό δεν είναι το τέλος της φτώχειας. Είναι το τέλος στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δικαιοσύνη.

Οι βραβευμένοι με νόμπελ οικονομολόγοι Joseph Stiglitz και Amartya Sen παραδέχτηκαν ότι το ΑΕΠ δεν αποτυπώνει την κατάσταση των ανθρώπων, και καλούν για τη δημιουργία διαφορετικών εργαλείων μέτρησης της ευημερίας των εθνών. Γι' αυτό το λόγο χώρες όπως το Bhutan έχουν υιοθετήσει την ακαθάριστη εθνική ευτυχία στη θέση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος για τον υπολογισμό της προόδου. Πρέπει να δημιουργήσουμε μέτρα πέρα από το ΑΕΠ και οικονομίες πέρα από το παγκόσμιο σούπερ μάρκετ ώστε να αναζωογονήσουμε την πραγματική ευημερία. Πρέπει να θυμόμαστε ότι το πραγματικό νόμισμα της ζωής είναι η ίδια η ζωή.

Βαντάνα Σίβα

Πηγή: Πελίτι

(Φωτογραφία: Joe McNally/Getty)

© 2013 Guardian News and Media Limited

(Μετάφραση για τον Πελίτι / Άννα)

Η Δρ Βαντάνα Σίβα είναι φιλόσοφος, περιβαλλοντική ακτιβίστρια και οικολογική φεμινίστρια. Είναι η ιδρύτρια/διευθύντρια του Ιδρύματος Ερευνών Ναντβάνια για την Επιστήμη, την Τεχνολογία και την Οικολογία. Συγγραφέας πολλών βιβλίων συμπεριλαμβανομένων των *Soil Not Oil: Environmental Justice in an Age of Climate Crisis*; *Stolen Harvest: The Hijacking of the Global Food Supply*; *Earth Democracy: Justice, Sustainability, and Peace*; and *Staying Alive: Women, Ecology, and Development*. Η Σίβα υπηρέτησε επίσης ως σύμβουλος σε κυβερνήσεις στην Ινδία και στο εξωτερικό όπως επίσης και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις συμπεριλαμβανομένων του Διεθνούς Φόρουμ για την Παγκοσμιοποίηση, του Οργανισμού των Γυναικών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, και του Δικτύου για τον Τρίτο Κόσμο. Έχει λάβει πολλά βραβεία, συμπεριλαμβανομένων του *Right Livelihood Award* το 1993 (Εναλλακτικό Βραβείο Νόμπελ) και το Βραβείο Ειρήνης του Σίδνεϋ το 2010.